

Левчук Наталія
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри логістики,
Національна академія Державної
Прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький
<https://orcid.org/0000-0003-2769-0446>
nplevchuk@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОЕТАПНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено проблематику розвитку економічної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки на кафедрі логістики Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Автором проведено аналіз існуючих точок зору щодо трактування поняття «економічна компетентність». За результатами проведеного аналізу поглядів науковців щодо сутності економічної компетентності та з врахуванням специфіки участі у фінансово-економічній діяльності офіцера-прикордонника запропоновано визначення його економічної компетентності. Обґрунтовано структуру економічної компетентності офіцера-прикордонника, яку представлено мотиваційним, когнітивним, операційним та особистісним компонентами. Розкрито зміст та методологічні аспекти впровадження в освітній процес кафедри логістики тем, блоків, навчальних дисциплін, що забезпечують розвиток економічної компетентності офіцерів-прикордонників тактичного, оперативного-тактичного, оперативного-стратегічного рівнів. Зокрема, у статті розкрито зміст: теми «Державні закупівлі та державне замовлення» навчальної дисципліни «Економічна організація та планування житлово-експлуатаційного забезпечення»; теми «Організація фінансово-економічної діяльності Державної прикордонної служби України» навчальної дисципліни «Організація ресурсного та тилового забезпечення»; блоку «Фінансово-економічне забезпечення» навчальної дисципліни «Фінансування та забезпечення діяльності ДПСУ». Визначено, що опанування саме представленого змісту тем та блоків навчальних дисциплін кафедри логістики гарантує розвиток економічної компетентності курсантів та слухачів, зокрема з питань особливостей функціонування бюджетної системи України, ролі й місця органу охорони державного кордону у ній, організації, планування, ведення та контролю фінансово-економічної діяльності прикордонного відомства.

Ключові слова: економічна компетентність, офіцер-прикордонник, розвиток, структура, навчальна дисципліна, заклад вищої освіти.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Необхідність розвитку економічної компетентності майбутніх фахівців державних установ з вищою освітою, здатних до вирішення складних завдань у фінансово-економічній сфері їх майбутньої професійної діяльності визначається умовами функціонування

бюджетної системи України. Це потребує відповідної готовності таких фахівців до ефективної організації, ведення та контролю за фінансово-економічними, фінансово-господарськими процесами в органах Державної прикордонної служби України (далі ДПСУ). Таку необхідність підкріплено і нормативними вимогами щодо забезпечення ефективної фінансово-економічної діяльності органу охорони державного кордону як бюджетної установи нашої країни.

Неприбутковий характер бюджетної сфери, недофінансування видатків бюджетних установ, порядок розподілу грошових коштів державного бюджету вимагають від офіцера-прикордонника прийняття нестандартних управлінських рішень щодо фінансово-економічної діяльності підрозділів охорони кордонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед відомих українських та зарубіжних науковців, що суттєво вплинули на формування та розвиток економічної компетентності фахівців різних професійних сфер, збагатили методичні аспекти цих процесів можна назвати Т. Бурлаєнко [2], С. Вітер [4], В. Дивака [6]. В. Приступу [11], Ю. Пузієнко [15], К. Тушко [16], О. Ющенко [18] та інших. Утім, проблема розвитку економічної компетентності офіцера-прикордонника під час викладання навчальних дисциплін кафедри логістики ще не була предметом досліджень.

Метою статті є обґрунтування змісту поетапного розвитку економічної компетентності офіцерів-прикордонників в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У вирішенні проблеми розвитку економічної компетентності офіцерів-прикордонників важливим є з'ясування її структури. Вважаємо за доцільне врахувати результати наших попередніх досліджень із окресленої проблематики [8, 9, 10], в яких було проаналізовано дисертаційні роботи, монографії і наукові статті щодо розвитку економічної компетентності у представників інших професій, а також враховано нормативно-правові вимоги до майбутньої професійної діяльності офіцерів-прикордонників у фінансово-економічній сфері та її зміст.

Насамперед, особливо значущими для подальших шляхів вирішення проблеми розвитку економічної компетентності офіцерів-прикордонників є напрацювання таких науковців, як Ю. Балашова [1], Т. Бурлаєнко [2], С. Вітер [4], В. Дивак [6], Приступа [11], Ю. Пузієнко [15], К. Тушко [7, 17], О. Ющенко [18] та ін.

Т. Бурлаєнко сформулювала економічну компетентність майбутніх менеджерів освіти у вищих навчальних закладах України її як здатність результативно здійснювати управлінську діяльність у галузі освіти, на основі ґрунтовних економічних знань, умінь, навичок і особистісних якостей, для ефективного розвитку організації (установи) в умовах ринкової конкуренції [2]. У ході дослідження змісту і структури та визначення нових підходів до підготовки управлінських кадрів нового типу науковець виділяє мотиваційний, когнітивний, операційний, особистісний компоненти економічної компетентності [2].

Відповідно до досліджень В. Дивака встановлено, що під економічною компетентністю директорів загальноосвітніх навчальних закладів розуміють систему економічних понять, що відображають сутність розподілу, виробництва, обміну і використання матеріально-духовних благ, формування економічного стилю міркувань щодо забезпечення ефективності існування навчального закладу [6]. У ході проведенні своїх досліджень В. Дивак виокремив менеджерську, маркетингову, адміністративну, фінансову складові економічної компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів [6].

Окремі аспекти проблеми розвитку економічної компетентності, які є цінними для нашого дослідження, розглядалися у працях В. Приступи. Він вважає, що важливими складовими економічної компетентності майбутніх інженерів радіозв'язку є сформованість економічних знань та мотивації до їхнього засвоєння, економічного світогляду та морально-ціннісної мотивації до економічної діяльності, економічного мислення та готовність до ефективної економічної діяльності [11]. Дослідник виділяє та обґрунтовує у її структурі

економічної компетентності когнітивний, ціннісно-мотиваційний та діяльнісний компоненти [11].

На думку С. Вітер, мотиваційно-ціннісний, когнітивний і діяльнісний компоненти економічної компетентності молодших спеціалістів у контексті фахової підготовки впливає на розвиток іншого, а за умови несформованості чи недостатнього рівня хоча б одного із зазначених виключає функціонування економічної компетентності [4, с. 130–135].

Ю. Пузієнко розглядає формування економічної компетентності особистості як рівні послідовного процесу розвитку виокремлених когнітивного, ціннісно-мотиваційного, діяльнісного компонентів у структурі компетентності, а саме: «Без знань і вмінь не може бути сформовано адекватного ставлення до діяльності, моральних орієнтирів до якісних характеристик особистості. Сформовані знання і вміння при позитивному ставленні стають передумовою продуктивної діяльності» [15].

У своїх дослідницьких матеріалах О. Ющенко визначає економічну компетентність як наявність економічних знань, умінь користуватися економічними методами керівництва, швидко орієнтуватися у нових ринкових умовах та ефективно пристосуватись до них, здатності та досвіду у зароблянні коштів [18]. Отже, це сукупність економічних знань і досвіду, що було набуто завдяки підготовці, зорієнтованої на навчання та виховання студента як суб'єкта культури, життя, суспільства як спеціаліст високого рівня, що містять у собі:

практичні уміння у галузі підприємницької діяльності та менеджменту;
орієнтування на моральні якості, успіх, впевненість у собі, управлінську культуру;

практичне оволодіння професійною термінологією, знаннями з діловодства та основ професійної етики;

професійне світосприйняття: інтеграція економічної освіти у різних галузях знань та практичній діяльності;

теоретичні знання високого рівня з предметів економічного циклу [18].

Цінними для нашого дослідження є теоретичні та практичні здобутки Ю. Балашової [2] та К. Тушко [7; 16; 17], які вивчали проблематику економічної підготовки офіцерів-прикордонників.

Так, Ю. Балашова говорить про необхідність формування економічної культури у структурі професійної підготовки офіцерів-прикордонників та обумовлює це наступним:

зростаючими вимогами ринкової економіки до економічної компетентності фахівців;

специфікою їх професійних обов'язків, що тісно пов'язані з вирішенням економічних завдань;

необхідністю формування у новій генерації військових спеціалістів системи економічних знань та якостей [2].

Особливості загальноекономічної освіти курсантів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького досліджує К. Тушко. На основі узагальнення результатів аналізу нормативних актів та керівних документів Державної прикордонної служби України науковець визначила економічну компетенцію офіцера–прикордонника як сукупність засвоєних офіцерами загальноекономічних знань і сформованих відповідних навичок і вмінь, а також набутий професійний досвід, які необхідні офіцерам під час проходження служби [16].

Отже, результати проведеного нами порівняльного аналізу засвідчили різні підходи до тлумачення економічної компетентності, які враховують особливості структури діяльності фахівців різних професійних спрямувань. Тому, у своїх розробках вважаємо за необхідність для визначення структури економічної компетентності офіцерів-прикордонників дослідити особливості організації та ведення фінансово-економічної діяльності в органах охорони державного кордону, а також нормативно-правові документи, вимоги щодо економічної діяльності офіцерів прикордонного відомства:

Бюджетний кодекс України [3];

Стратегія розвитку ДПСУ на період до 2021 року [12];

Постанова Кабінету Міністрів України від 26 січня 2011 р. № 59 «Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи» окреслює завдання та функціональні обов'язки фахівців бухгалтерської служби бюджетних установ та відповідних повноважень їх керівників [13];

Інструкція про організацію фінансового господарства в органах ДПСУ, яка деталізує обов'язки, права та відповідальність посадових осіб органу ДПСУ, які здійснюють організацію та ведення фінансового господарства [14].

Загалом, відповідно до чинного нормативно-правового забезпечення, офіцер-прикордонник має здійснювати різні види економічної діяльності (планування, робота із фінансовою документацією, організація, контроль фінансово-економічної діяльності, проводити аналіз такої діяльності, керувати персоналом тощо). Це і обумовлює потребу розвитку у офіцерів-прикордонників мотивації і особистісних якостей, економічних знань, умінь і навичок, які сприяють досягненню ефективних результатів розвитку та функціонування органу охорони державного кордону.

Результати проведеного аналізу напрацювань щодо проблеми розвитку економічної компетентності фахівців різних професійних спрямувань та нормативно-правових документів, у яких містяться вимоги до офіцерів-прикордонників, дозволили нам визначити економічну компетентність офіцерів-прикордонників як інтегративне особистісне утворення, яке характеризує їх здатність здійснювати ефективне управління фінансово-економічною та господарською діяльністю на основі стійкої потреби й інтересу, ґрунтовних економічних знань, умінь, навичок і специфічних якостей особистості для раціонального й ефективного функціонування структурних підрозділів ДПСУ [8; 10]. Це дало нам можливість чітко виокремити у структурі економічної компетентності мотиваційний, когнітивний, операційний, особистісний компоненти [9; 10].

Оснoву *мотиваційного компонента* економічної компетентності офіцера-прикордонника складає його вмотивованість щодо забезпечення ефективної

управлінської діяльності фінансово-економічною сферою, органу охорони державного кордону, зокрема, її планування, організації, координації та контролю. Професійні мотиви та інтереси є головним підґрунтям для засвоєння економічних знань, умінь та навичок.

Когнітивний компонент представлено системою економічних знань, серед ми виділяємо наступне:

основні поняття і категорії бюджету, бюджетної системи та процесу України;

особливості ведення фінансово-економічної діяльності в ДПСУ (організація фінансового планування і складання проектів кошторисів органів охорони державного кордону);

організація та проведення контролю фінансово-економічної діяльності у прикордонному відомстві.

У дослідженні *операційний компонент* представлено уміннями офіцера-прикордонника:

ставити як перед собою, так і перед колективом реальні стратегічні та тактичні цілі, визначати шляхи їх реалізації;

створювати ефективну й раціональну структуру управління, а також її основні елементи;

аналізувати досягнення і недоліки своєї діяльності;

розробляти та приймати оригінальні управлінські рішення з урахуванням особливостей певної ситуації;

визначати найпрофесійніших виконавців прийнятих рішень;

здійснювати ефективний контроль виконання рішень;

ініціювати позитивну комунікацію між виконавцями рішень;

пошуку та впровадження інноваційних технологій щодо управлінської діяльності.

Особистісний компонент економічної компетентності офіцера-прикордонника представлено сукупністю специфічних особистісних якостей, які забезпечують прийняття ефективних управлінських рішень у сфері

фінансово-економічної діяльності прикордонного підрозділу. Так серед основних складових цього компонента є:

здатності до: діагностики та аналізу проблемних питань у фінансово-економічній діяльності, ідентифікації їх ключових ознак й факторів; професійного самовдосконалення і самооцінки; налагоджування контактів та безконфліктної взаємодії із суб'єктами внутрішнього та зовнішнього середовища органу охорони державного кордону, яка пов'язані із вирішенням завдань у фінансово-економічній сфері;

вміння: вибирати найефективніші та найрезультативніші з альтернативних варіантів управлінських рішень; аналізувати та спрямовувати інформаційні потоки;

володіння економічним типом мислення.

Розвиток складових економічної компетентності офіцерів-прикордонників в Національній академії Державної прикордонної служби України здійснюється в умовах фахової підготовки на тактичному, оперативно-тактичному, оперативно-стратегічному рівнях.

Зокрема, враховуючи особливості міждисциплінарного підходу на кафедрі логістики Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького в освітньому процесі сформовано та впроваджено теми, окремі блоки, навчальні дисципліни фінансово-економічного спрямування. Результатом їх вивчення є комплексне розуміння курсантами та слухачами особливостей функціонування бюджетної системи України та ролі й місця органу охорони державного кордону у ній, організації, планування, ведення та контролю фінансово-економічної діяльності ДПСУ, важливості економічних знань для майбутньої професійної управлінської діяльності.

Так, для курсантів за спеціальністю «Автомобільний транспорт» спеціалізацією «Управління житлово-експлуатаційними підрозділами» у навчальну дисципліну «Економічна організація та планування житлово-експлуатаційного забезпечення» включено тему «Державні закупівлі та

державне замовлення». Головна мета вивчення даної теми полягає в формуванні у курсантів знань щодо правових та економічних засад здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб ДПСУ. Навчання курсантів під час вивчення теми здійснюється шляхом розповіді, пояснення нового навчального матеріалу та виконання практичних завдань. Тему «Державні закупівлі та державне замовлення» представлено наступними груповими заняттями:

Сутність і роль бюджету у фінансовій діяльності держави.

Кошторис доходів та видатків бюджетних установ.

Складання проекту кошторису ООДК.

Основні засади здійснення державних закупівель в Україні.

Особливості функціонування електронної системи публічних закупівель «Prozorro».

Правовий статус та загальні засади діяльності тендерного комітету.

Процедури закупівель.

Порядок визначення предмету закупівлі.

Порядок проведення процедур закупівель.

Державне регулювання та контроль у сфері закупівель.

Укладання договорів в ДПСУ та бюджетні зобов'язання розпорядників бюджетних коштів.

Результатом вивчення теми «Державні закупівлі та державне замовлення» є прищеплення курсантам розуміння важливості даних знань для майбутньої професійної діяльності та комплекс знань щодо особливостей ведення фінансово-економічної діяльності в органах охорони державного кордону.

Вивчення законів і закономірностей тилового забезпечення органів охорони державного кордону ДПСУ у повсякденних умовах і при проведенні спеціальних заходів щодо пошуку правопорушників в умовах загострення воєнно-політичної обстановки та умовах ведення бойових дій забезпечується викладанням на кафедрі логістики навчальної дисципліни «Організація ресурсного та тилового забезпечення» для слухачів за спеціальностями

«Безпека державного кордону», «Військове управління (за видами управління)» за очною та заочною формами навчання. У структурі даної дисципліни представлено тему «Організація фінансово-економічної діяльності Державної прикордонної служби України», яка забезпечує розвиток економічної компетентності офіцерів-магістрантів, враховуючи рівень сформованості досліджуваної компетентності під час проходження служби в прикордонних підрозділах. Попередній досвід слухачів дає змогу розвинути досліджувану компетентність за допомогою методики, що ґрунтується на засадах аналізу конкретних практичних ситуацій, проведення розрахунково-аналітичних завдань та самостійної й індивідуальної їх роботи. Даний блок представлено заняттями, послідовність вивчення якої обумовлена логікою його викладання, а саме:

1. Сутність і роль бюджету у фінансовій діяльності держави. *Групове заняття*. Навчальні питання: Сутність та зміст бюджету; Бюджетна система України; Бюджетний процес в Україні.

2. Економічна характеристика та зміст кошторису бюджетної установи. *Групове заняття*. Навчальні питання: Поняття про кошторис; Види кошторисів; Порядок складання проектів кошторисів, їх розгляду і затвердження; Основні вимоги щодо виконання кошторису та внесення змін до нього.

3. Складання проекту кошторису. *Практичне заняття*. Навчальні питання: Порядок планування видатків; Практичне складання проекту кошторису.

Такий зміст фінансово-економічного блоку навчальної дисципліни «Організація ресурсного та тилового забезпечення» сприяє ретельній і цілеспрямованій комплексній підготовці офіцерів-магістрантів до практичної діяльності з керівництва тилом та фінансово-економічною діяльністю органу охорони державного кордону в умовах оперативно-службової діяльності з охорони державного кордону, а також у взаємодії частин та підрозділів інших військових формувань.

Відповідно до навчальних планів підготовки магістрів за спеціальністю Національна безпека (сфера прикордонної діяльності) для очної та заочної форм навчання на кафедрі логістики викладаються блок фінансово-економічного забезпечення навчальної дисципліни «Фінансування та забезпечення діяльності ДПСУ». Мета вивчення якої полягає у підготовці керівного складу ДПСУ, який здатний здійснювати управлінські дії щодо фінансово-економічного, матеріального, технічного та інженерного забезпечення в різних умовах оперативно-службової діяльності Адміністрації та регіональних управлінь ДПСУ.

Завданням же навчальної дисципліни є надання слухачам теоретичних знань та практичних вмінь щодо порядку організації, планування та контролю фінансово-економічного та матеріально-технічного забезпечення в Адміністрації та регіональних управлінь ДПСУ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Фінансування та забезпечення діяльності ДПСУ» слухачі повинні:

знати:

загальні положення фінансово-економічного, матеріального, технічного та інженерного забезпечення; їх основні складові та порядок організації зазначених видів забезпечення в регіональному управлінні та ДПСУ у цілому; законодавчу базу та вимоги нормативних документів з питань всіх видів забезпечення;

теоретичні основи фінансово-економічного, матеріального, технічного та інженерного забезпечення ДПСУ;

особливості здійснення управлінської діяльності щодо фінансово-економічного, матеріального, технічного та інженерного забезпечення в різних умовах оперативно-службової діяльності регіональних управлінь та ДПСУ.

вміти:

правильно планувати та організовувати фінансово-економічне, матеріальне, технічне та інженерне забезпечення; здійснювати ефективні контрольні заходи за визначеними видами забезпечення;

розробляти розпорядження з фінансово-економічного, матеріального, технічного та інженерного забезпечення з проведенням відповідних розрахунків;

приймати ефективні управлінські рішення щодо фінансово-економічного, матеріального, технічного та інженерного забезпечення адміністрації ДПСУ та регіональних управлінь в різних умовах виконання оперативно-службових завдань;

ознайомитись:

зі змістом фінансово-економічного, матеріального, технічного та інженерного забезпечення на рівні Адміністрації ДПСУ та регіонального управління;

з основами роботи органів управління фінансово-економічного й матеріально-технічного забезпечення при організації та забезпеченні проведення спеціальних заходів та прикордонних операцій;

з організацією фінансового забезпечення регіональних управлінь та органів охорони державного кордону, з процедурою формування бюджету ДПСУ та особливостями ресурсного забезпечення загонів Морської охорони та авіаційних частин ДПСУ;

із змістом та порядком складання кошторису доходів та видатків регіональних управлінь та ДПСУ, а також бюджету України.

При викладанні фінансово-економічного блоку використовуються наступні форми (методи) навчання: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації), групові заняття (з використанням активних методів пізнання), практичні заняття (з використанням методів комп'ютерного моделювання, практикумів), семінарські заняття, індивідуальна робота (контрольна робота), самостійна робота (есе, реферат).

Для оцінювання результатів навчання за всіма вищезазначеними навчальними дисциплінами кафедри логістики використовується усне опитування, тестування, захист контрольних робіт та індивідуальних завдань, підсумковий контрольний захід (диференційований залік).

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, формування та розвиток економічної компетентності (набуття економічних знань; навичок прогнозування, удосконалення і вирішення фінансово-економічних проблем за допомогою економічного мислення, а також їх розгляду та проведення системного аналізу) офіцерів-прикордонників на кафедрі логістики здійснюється поетапно, відповідно до рівня підготовки тих, хто навчається, враховуючи їх попередній досвід практичної служби в органах охорони державного кордону та зміст майбутньої професійної діяльності в фінансово-економічній сфері прикордонного відомства.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є дослідження методологічних особливостей впровадження педагогічних умов розвитку економічної компетентності офіцерів-прикордонників (реалізація міждисциплінарного підходу до формування в офіцерів-магістрантів навичок здійснення фінансово-економічної діяльності; застосування освітніх технологій імітаційного моделювання для підготовки офіцерів-магістрантів до фінансово-економічної діяльності; індивідуалізація фінансово-економічної підготовки офіцерів-магістрантів ДПСУ з використанням можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій) під час викладання навчальних дисциплін кафедри логістики.

Список використаних джерел

1. Балашова Ю. В. Педагогічні умови формування економічної культури у майбутніх офіцерів-прикордонників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 20.02.02. Хмельницький, 2002. 20 с.
2. Бурлаєнко Т. І. Зміст і структура економічної компетентності майбутніх менеджерів освіти як необхідна вимога часу. *Теорія та методика управління освітою*. Київ, 2011. Вип. 7. URL: <http://tme.uomo.edu.ua/docs/7/2.pdf>.
3. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456 VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010.
4. Вітер С. Зміст і структура економічної компетентності молодших спеціалістів у контексті фахової підготовки. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2012. № 11 (94). С. 130–135.
5. Дем'янюк Ю. А. Феномен освітнього середовища у формуванні професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2017. Вип. 2. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/Vnadrped_2017_2_11
6. Дивак В. В. Удосконалення економічної компетентності керівників середньої освіти для ефективної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів. *Інформаційні*

технології і засоби навчання. Київ, 2008. № 1 (5). URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/142>.

7. Дияк В. В., Тушко К. Ю. Формування професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників дидактичними засобами у процесі викладання гуманітарних та соціально-економічних дисциплін. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Хмельницький, 2018. № 3(14). С. 143–152.

8. Левчук Н. П. Розвиток економічної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки як педагогічна проблема. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_16

9. Левчук Н. П. Сутність і структура економічної компетентності офіцерів Державної прикордонної служби України. *Педагогічний дискурс*. Хмельницький, 2016. Вип. 20. С. 122–127.

10. Левчук Н. П. Розвиток економічної компетентності офіцерів-магістрантів Державної прикордонної служби України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2018. 309 с.

11. Приступа В. Зміст і структура економічної компетентності майбутніх інженерів радіозв'язку. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. Дрогобич, 2011. Вип. 23. С. 189–202.

12. Про схвалення Стратегії розвитку Державної прикордонної служби України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1189-р.

13. Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи : постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2011 р. № 59.

14. Про затвердження Інструкції про організацію фінансового господарства в органах Державної прикордонної служби України : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 28.02.2006 р. № 155.

15. Пузиенко Ю. В. Формирование экономической компетентности студента : дис. ... канд. пед наук : 13.00.01. Оренбург, 2007. 165 с.

16. Тушко К. Ю. Педагогічні умови формування економічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2009. 320 с.

17. Тушко К. Ю., Дияк В. В. Дидактичні особливості інтенсифікації процесу викладання гуманітарних та соціально-економічних наук у закладі вищої освіти прикордонного відомства. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Хмельницький, 2018 Випуск 3. С. 172-179. : URL https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/visnik_3_2018_pdn.pdf/.

18. Ющенко О. С. Економічна компетентність як складова соціальної компетентності особистості. URL : https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2007/2007_2_35.pdf.

References

1. Yu. V. Balashova (2002). Pedagogichni umovy formuvannya ekonomichnoi kultury u maibutnix ofitseriv-trykordonnykiv, [Pedagogical conditions of future border guards' economic culture formation], avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 20.02.02, Khmelnytskyi, 20s. [in Ukrainian]

2. Burlaienko T. I. (2011) Zmist i struktura ekonomichnoi kompetentnosti maibutnix menedzheriv osvity yak neobkhidna vymoha chasu. [Structure and Content future managers' economic competence as the necessary time requirement] Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu. Kyiv, Vyp. 7. URL: <http://tme.uomo.edu.ua/docs/7/2.pdf>. [in Ukrainian]

3. Biudzhetniy kodeks Ukrainy (2010). Zakon Ukrainy [Budget Code of Ukraine] vid 08.07.2010 r. № 2456 VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. [in Ukrainian]

4. Viter S. (2012) Zmist i struktura ekonomichnoi kompetentnosti molodshykh spetsialistiv u konteksti fakhovoi pidhotovky. [The content and structure of economic competence of junior specialists in the context of professional training], Molod i rynek. Drohobych. № 11 (94). 130–135 S. [in Ukrainian]
5. Demianiuk Yu. A. (2017) Fenomen osvithnoho seredovyscha u formuvanni profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv. [The phenomenon of the educational environment in the formation of professional competence of future border guards], Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Vyp. 2. http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Vnadped_2017_2_11 [in Ukrainian]
6. Dyvak V. V. (2008) Udoskonalennia ekonomichnoi kompetentnosti kerivnykiv serednoi osvity dlia efektyvnoi diialnosti zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia. Kyiv [Improvement of economic competence of secondary education leaders for effective activity of general educational institutions] № 1 (5). URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/142>. [in Ukrainian]
7. Dyiak V. V., Tushko K. Yu. (2018) Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv dydaktychnymy zasobamy u protsesi vykladannia humanitarnykh ta sotsialno-ekonomichnykh dystsyplin. [Formation of professional competence of future border guards by didactic means in the teaching of humanities and socio-economic disciplines.] Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Khmelnytskyi, № 3(14). 143–152 S. [in Ukrainian]
8. Levchuk N. P. (2013) Rozvytok ekonomichnoi kompetentnosti ofitseriv-prykordonnykiv u protsesi fakhovoi pidhotovky yak pedahohichna problema. [Development of economic competence of border guards in the process of professional training as a pedagogical problem.] Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Vyp. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_16 [in Ukrainian]
9. Levchuk N. P. (2016) Sutnist i struktura ekonomichnoi kompetentnosti ofitseriv [The essence and structure of economic competence of officers of the State Border Guard Service of Ukraine] Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Pedahohichniy dyskurs. Khmelnytskyi, Vyp. 20, 122–127 S. [in Ukrainian]
10. Levchuk N. P. (2018) Rozvytok ekonomichnoi kompetentnosti ofitseriv-mahistrantiv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy : dys. kand. ped. nauk : 13.00.04 / Natsionalna akademiia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni Bohdana Khmelnytskoho. Khmelnytskyi, 309s. [in Ukrainian]
11. Prystupa V. (2011) Zmist i struktura ekonomichnoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv radiozviazku. [Content and structure of economic competence of future radio communications engineers] Liudynoznavchi studii. Pedahohika. Drohobych,. Vyp. 23. 189–202 S. [in Ukrainian]
12. (2015) Pro skhvalennia Stratehii rozvytku Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [On Approval of the Strategy for Development of the State Border Guard Service of Ukraine] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2015 № 1189.
13. (2011) Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro bukhholdersku sluzhbu biudzhetnoi ustanovy [On approval of the Model Regulation on the Accounting Office of the Budget Institution]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.01.2011 № 59. [in Ukrainian]
14. (2006) Pro zatverdzhennia Instruksii pro orhanizatsiiu finansovoho hospodarstva v orhanakh Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [On approval of the Instruction on the organization of financial management in the bodies of the State Border Service of Ukraine]: nakaz Administratsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy vid 28.02.2006 r. № 155. [in Ukrainian]
15. Puzienko Ju. V. (2007) Formirovanie jekonomicheskoy kompetentnosti studenta [Formation of student economic competence]: dis. kand. ped nauk : 13.00.01. Orenburg,. 165s. [in Russian]

16. Tushko K. Yu. (2003) Pedagogichni umovy formuvannya ekonomichnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Pedagogical conditions of formation of economic competence of future border guards in the process of professional training]: dys. kand. ped. nauk : 13.00.04 / Natsionalna akademiia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni Bohdana Khmelnytskoho. Khmelnytskyi. 320s. [in Ukrainian]

17. Tushko K. Yu, Dyiak V. V. (2018) Dydaktychni osoblyvosti intensyfikatsii protsesu vykladannia humanitarnykh ta sotsialno-ekonomichnykh nauk u zakladi vyshchoi osvity prykordonnoho vidomstva [Didactic features of the intensification of the process of teaching the humanities and socio-economic sciences in the institution of higher education of the border agency] Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Khmelnytskyi, Vypusk 3. 172-179s. : URL https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/visnik_3_2018_pdn.pdf/. [in Ukrainian]

18. Iushchenko O. S. (2007) Ekonomichna kompetentnist yak skladova sotsialnoi kompetentnosti osobystosti. [Economic competence as a component of a person's social competence] URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2007/2007_2_35.pdf.

Nataliia Levchuk. Theoretical aspects of point-to-point development of border guards' economic competence in the conditions of the educational process of the higher education establishment.

The problem of development of economic competence of border guards in the process of professional training at the Department of Logistics of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bogdan Khmelnytsky is investigated in the article. The author analyzes the existing points of view regarding the interpretation of the "economic competence" concept. According to the results of the analysis of the scientists' views on the nature of economic competence and taking into account the specifics of participation in the financial and economic activities of the border guard, it is suggested to determine its economic competence. The economic competence structure of the border guard, which is represented by motivational, cognitive, operational and personal components, is substantiated. The content and methodological aspects of providing into the educational process of the Department of Logistics topics, blocks, educational disciplines that ensure the development of the economic competence of border guards of tactical, operational-tactical, operational-strategic levels. In particular, the article describes the content of various themes. Topics "Public procurement and government procurement" of the course "Economy, organization and planning of housing and maintenance"; topics "Organization of financial and economic activities of the State Border Service of Ukraine" of the course "Organization of Resource and Logistics Support"; block "Financial and economic support" of the discipline "Financing and providing activities of the SBGSU" are described in this article. Mastering the content of topics and blocks of the disciplines of the Logistics Department guarantees the development of economic competence of cadets and trainees. In particular, on the peculiarities of the budget system of Ukraine functioning, the role and place of the border guard institution in it, organization, planning, management and control of economic activity of the border guard agency have been determined.

Key words: economic competence; border guard; development; structure; discipline, institution of higher education.